Фарійон Л. М.,
старший викладач,
Чортківський інститут підприємництва і бізнесу
Тернопільський національний економічний університет

УКРАЇНА І СОТ: ЧИ ВАРТО ПОСПІШАТИ?

Анотація. *У статті розглядається низка питань, пов'язаних із вступом України до Світової організації торгівлі. Визначено практичні завдання, вирішення котрих дають змогу Україні стати членом СОТ на найбільш вигідних для неї умовах.*

Annotation. *Some questions dealing with the Ukraine's integration into the World's Trade Organisation are considered in the article. Practical tasks, the solution of which gives Ukraine the opportunity to become the member of WTO on the most profitable conditions.*

Ключові слова: *Світова організація торгівлі, торговельні механізми, конкурентоспроможність національного виробництва, собівартість виробництва, потенційні ризики, державна підтримка, технологічна модернізація.*

Постановка завдання. Однією з головних тенденцій, що характеризує сучасний розвиток світової економіки, є глобалізація – об'єктивний та всеосяжний процес. Змінюється структура і форма організації світової економіки, міжнародних економічних відносин, з'являються нові закономірності, які необхідно вивчати та свідомо використовувати. Процесу формування глобальної економіки не можна уникнути, як не можливо уникнути й втягнення у глобалізацій ні процеси, але важливо відстоювати національні інтереси, формувати свою модель розвитку, яка дасть змогу ефективно використовувати потенціал України.

Процес вступу України до Світової організації торгівлі (СОТ) передбачає як адаптацію внутрішнього середовища до умов норм і вимог СОТ, так і проведення всебічної комплексної підготовки з удосконалення регуляторної політики національного законодавства, трансформації аграрного комплексу і сфери послуг.

Сьогодні необхідно вирішувати питання підвищення конкурентоспроможності національного виробництва, яке може бути досягнуто при створенні певних сприятливих умов: технічних, нормативно-правових, економічних і т.д.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Про СОТ як одну з найважливіших сучасних організацій та їх діяльність написано багато. Дуже часто точки зору вчених-економістів, як українських так і зарубіжних, діаметрально протилежні. Цій тенденції присвятили свої праці С. Міхневич, С. Кваша, Н. Селіцька, О. Штефанюк, Л. Духновська, О. Лука, А. Чиркін, І. Бураковський, В. Мовчан, Е. Крилатих, В. Оболенський, О. Строкова, О. Гош та інші.

Постановка завдання. Мета дослідження – визначення практичних завдань, вирішення яких дасть змогу Україні вступити до СОТ з моментально позитивними наслідками.

Виклад основного матеріалу дослідження. Членство в СОТ означає членство у всіх договорах цієї системи і відповідальність національних Законодавчих механізмів нормам, що містяться у цих договорах. Приєднання України до цієї організації передбачало створення цілої системи державних органів, закладів, які безпосередньо чи опосередковано повинні відповідати за взаємодію з міжнародними організаціями [4].

Саме тому, починаючи з 1994 року в Україні почалося створення відповідних інституцій. Були створені: центр європейських та міжнародних досліджень, Національний центр з питань України, Міжвідомча координаційна рада з питань адаптації при Міністерстві юстиції України та ін. Було прийнято Митний, Цивільний, Кримінальний кодекси та цілу низку програмних документів. Але не все ще зроблено для безпроблемного вступу України до СОТ. Ще й досі існує багато перешкод, які уповільнюють темпи входження України до міжнародних організацій, зокрема до СОТ. Але, чи варто поспішати?

Адже перш, ніж настільки серйозний крок як вступ до СОТ, необхідно зважити всі „за" і „проти", прорахувати і проаналізувати всі позитиви й негативи, визначити, які можуть бути надбання чи втрати від співпраці нашої держави із майже 150 країнами, котрі нині є членами СОТ.

На думку Богдана Гаврилишина, члена НАН України, члена Римського клубу, професора, Україна мусить визначитися з блоком: вона замала, заслабка, занадто залежна від зовнішнього постачання, особливо енергоносіїв. Які є варіанти? Або виходити до Східно-слов'янського Союзу, або інтегруватись в ЄС, або залишатись у геополітичній порожнечі. Україна повинна і буде інтегруватись в ЄС, який ніби цього й не хоче, та все ж потребує, хоча б, через демографічну ситуацію. У Західній Європі люди не народжують дітей – їм набагато краще мати в союзі країну із 47 мільйонним населенням, аніж допускати вихідців із Південної Африки, які не можуть асимілюватися. Отримати статус асоційованого члена ЄС – пріоритетне завдання для України. Треба подолати чимало хибних стереотипів. Не всі країни належно поінформовані про Україну: одні мають про неї кращу думку, інші ставляться з осторогою. Україні треба вступати до СОТ, а потім вести мову про членство в ЄС [7].

Сьогодні в Україні не стоїть питання про те, вступати їй до СОТ чи ні. Питання в тому, коли вступати і на яких умовах! Коли йдеться про СОТ, треба уважніше придивлятись до себе, вступати до СОТ на умовах, вигідних для України. Це означає дуже багато – від рівня конкурентоспроможності, структури економіки, соціально-економічних (внутрішніх і зовнішніх) цілей розвитку до рівнів експортно-імпортних мит на окремі товари та інших преференцій. У цих питаннях ми здебільшого ще не визначились, бо в державі відсутні як концепція розвитку суспільства, так і засади внутрішньої і зовнішньої політики. Учасники переговорного процесу, не маючи конкретно визначених цілей, домагались лише прискорення входження України до СОТ, не допускаючи лише очевидних прорахунків. А тим часом зруйнована реформами економіка України ще не відроджена, навчений руйнівними реформами народ України схвильований і не готовий до вступу до СОТ.

СОТ – своєрідна організація, яка здійснює нагляд за виконанням міжнародних торговельних угод, дотримуючись принципу неолібералізму. Своєрідність її в тому, що свої рішення вона приймає за принципами консенсусу. Хоча більш-менш корисні відсталим країнам рішення, як правило, „провалюються", а пануючим країнам, які панують і в СОТ, і у світі, вдається нав'язати іншим свою волю, як це було на конференції СОТ в Сієтлі (1999р.) і в Канкуні (2003р.) [7].

Прагнучи стати членом СОТ, Україна повинна дотримуватись принципів і рішень цієї міжнародної організації. Україна перебуває на завершальній стадії переговорів щодо вступу до СОТ і візьме низку зобов'язань у сфері сільського господарства. В державі у зв'язку з цим особлива увага приділяється дослідженню питань впливу взятих при вступі зобов'язань на розвиток ринків сільськогосподарської продукції і промислового виробництва.

У березні 2005 року в Женеві відбулося засідання Робочої групи з розгляду заявки України про вступ до СОТ. Найбільш гострим і проблемним питанням для делегації України було (і до сьогодні залишається) узгодження країнами-членами робочої групи дозволених обсягів державної підтримки сільського господарства. Тоді ж на перемовинах щодо вступу до СОТ міністр АПК О.Баранівський відчув тиск збоку деяких країн-членів СОТ, які хотіли пришвидшити відкриття українських кордонів для іноземних товарів. Зокрема для австралійського цукру. Але кожні сто тисяч тонн цукру-сирцю, привезених з Австралії, знищать в Україні сімдесят тисяч робочих місць! [6].

Починаючи з 2001 року Україна не спроможна забезпечити себе цукром, тому нестача бурякової цукрової сировини поповнюється імпортним цукром-сирцер. Собівартість виробництва білого цукру з тростинного цукру-сирцю майже на третину нижча. Середня оптова ціна цукру на українському ринку становить близько 713 доларів США за 1 тонну. Така ціна перевищує ціни на білий цукор у будь-якій країні світу [8].

Якщо ж на вимогу СОТ в Україну буде ввезено 260 тис. тонн цукру-сирцю і лібералізовано торговельні режими, то складеться драматична ситуація на цукровому ринку України. Відбудеться стрімке усунення цукрового буряку з вітчизняного сировинного ринку та повне його заміщення цукром-сирцем, а на звільнених землях будуть вирощувати зернові культури і соняшник, бо рівень інтенсифікації їх виробництва високий, а ринок малонасичений. Цукрові заводи будуть перепрофільовані на переробку цукру-сирцю. Досягти світових техніко-економічних показників переробки сирцю в короткостроковому періоді нереально і тоді відбудеться заміщення імпорту

цукру-сирцю імпортом білого цукру. Результат – ліквідація української цукрової промисловості і реальна загроза національним інтересам України [5].

Не викликають оптимізму вчених-економістів результати аналізу ринку продовольства України, коли внутрішній продовольчий ринок стане частиною глобального світового ринку. Оцінюючи шанси вітчизняних товаровиробників бути основними постачальниками продовольства для населення своєї країни, доводиться констатувати серйозні потенційні ризики банкрутства окремих галузей національного АПК у нерівній конкурентній боротьбі із світовими виробниками, де високий рівень розвитку агропромислового виробництва став результатом постійного зв'язку науки і практики, що знаходить своє відображення і втілення в інтенсивному освоєнні виробництвом найсучасніших досягнень науково-технічного прогресу. Виробники цих країн конкурують на рівні інновацій, показники продуктивності праці в них на кілька порядків вищі, ніж в Україні, а саме цей фактор є найсуттєвішим фактором рівня конкурентоспроможності, оскільки він визначає ціновий поріг входження в ринок.

Отже, виникнути ситуація, коли внутрішній ринок продовольства перетвориться на полігон для випробування новацій у галузі харчових технологій, бо споживач „переключиться" на більш дешеві продукти, завезені з інших країн.

А тим часом у процесі переговорів по вступу до СОТ такі країни, як США. Канада, Австралія і деякі інші спонукають Україну до зменшення існуючої і так не високої державної підтримки сільського господарства, хоча однією з умов Уругвайської угоди СОТ із сільського господарства є забезпечення стабілізації доходів сільськогосподарських товаровиробників [9].

Що ж стосується ситуації в промисловому виробництві, то й тут прогнози невтішні. До прикладу, спад виробництва в оброблювальних вторинних і третинних галузях відбувається в межах 2,2 – 6,8 рази, а у видобувних і первинних галузях відбувається зростання виробництва у 1,8-3,8 рази, що свідчить про сировинну спрямованість та екстенсивний розвиток економіки України і подальше скорочення можливостей з виробництва високотехнологічних товарів.

Величезною проблемою залишається стан виробничих фондів. Сутність фізичного зносу основних фондів у промисловості становить 57,3%, у сільському господарстві – 74,9%, у будівництві – 61,9%, що не забезпечує зростання продуктивності. Необхідної в умовах конкурентної боротьби відкритого ринку [2].

Доцільно ще раз наголосити, що в умовах функціонування світового господарства жодна країна світу не може забезпечити високу ефективність національного виробництва, якщо не інтегрується тією чи іншою мірою у виробництво світове. Це стосується і України, яка в перспективі повинна стати рівноправним учасником світового ринку, конкурентоспроможним за ознакою раціонального використання національних ресурсів, підвищення продуктивності праці, забезпечення на цій основі прискореного та сталого піднесеного рівня життя населення [1].

Висновки з даного дослідження. І не за будь-якої ціни вступати до СОТ, а належним чином підготувати до цього кроку економіку країни:

- створити сприятливі умови для забезпечення зростання конкурентоспроможності національного виробництва як на внутрішньому так і на зовнішньому ринках;
- розробити комплексну програму розвитку галузей в умовах норм і вимог до СОТ;
- негайно приступити до технічної та технологічної модернізації аграрного сектору вітчизняної економіки, а для цього необхідно відновити зв'язок вітчизняної наук і практики з відповідним рівнем фінансування науки;
- на законодавчому рівні створити певні бар'єри для завоювання іноземними фірмами ринку. Україна по багатьох видах товару народного споживання і знизити залежність України від імпорту життєво важливої продукції;
- створити інвестиційне середовище, яке відповідало б вимогам глобалізації.

Використана література

1. Білик Ю., Файчук О. Оцінка порівняльних переваг в умовах міжнародної економічної інтеграції. / Економіка України. – 2007. – №6. – с.76.
2. Борщ Л. Вступ України до СОТ: що треба зробити. / Банківська справа. – 2003. – №6. – с.17-22.
3. Гош О. Супкеречливість зовнішньоекономічних відносин України. / Економіка України. – 2006. – №11. – с.77-80.
4. Данількевич М. Україна ісвітова організація торгівлі. / Право України. – 2005. – №7. – с.41-42.
5. Духновська Л. Регулювання ринку цукру в умовах вступу України до СОТ. / Економіст. – 2005. – №9. – с.44.
6. Краснодемськийз. До СОТ цього року. / Урядовий кур'єр. – 2005. – 2.04. – с.4.
7. Кузнєцов О. Богдан Гаврилишин: погляд на світ – попередні та наступні 50 років. / Вісник НБУ. – 2002. – №3. – с.45.
8. Михайлов Ю. Країна парламентських криз. / Агробізнес сьогодні. – 2005. – №11(76). – с.13.
9. Мудрак Р. Споживчий аспект продовольчої безпеки. / Економіка України. – 2007. – №.9 – с.82-89.